

ITÄ-KROATIA

Lipizzanhevonen
syntyy usein tummana
ja vaihtaa värinsä
valkeaksi ennen
kahdeksatta
ikävuotta. Kroatian
valtio kasvattaa
hevosia Slavoniassa
Dakovon talleilla.

Tilaa hengittää SLAVONIA

Maajussi vilkuttaa viiniviljelmillään, majatalon emäntä tarjoaa luumulikööriä ja pannukakkua, opas kertoo hyytävästi historiasta. Itä-Kroatia kutsuu seikkailijaa.

Teksti KAISA VIITANEN Kuvat JUSSI PUIKKONEN

Slavoniassa on paljon pieniä majataloja. Zlatica Blagojevic tarjoilee vierailleen kotiruokaa.

Slavonia tunnetaan Graševina-alkoholista.

Uusia viinitiloja syntyy Slavoniaan vuosittain. Seudun tammets ovat niin laadukkaita, että ne sopivat viinitynnyrien raaka-aineeksi.

Pienessä puutarhassa on päärynäpuu ja sen alla penkki, jolle tekisi mieli istahtaa. Siinä olisi mukava katsella lampea ja puutarhan pähkinäpuuta.

Mutta nyt ei ole aikaa jäädä haaveilemaan, sanoo esiliinaan pukeutunut **Zlatica Blagojevic** ja viitto sisäin puiseen tuopaan.

Ikkunoissa on pitsiverhot, ja takassa loimuaa tuli. Pitkään pöytään on tuotu emalisiä tarjoiluvateja.

Tämä on Zlatni Dud, vierastalo ja kotiravintola Itä-Kroatian Erdutissa. Emäntä kurottelee puisen kaapin päältä lasipulloja.

– Mikä maistuisi, luumu-, kirsikka vai päärynälikööri, hän kysyy.

Kun maistaa pikkuisesta lasista kotitekoista juomaa, tulee mieleen Hannun ja Kertun piparkakkutalo. Tuntuu, että nyt on siirrytty jonkin menneeseen. Illallisen aikana selviää, että juuri niin Zlatica Blagojevic on toivonutkin. Hän nostaa uunista pöytään höyryäviä paprikoita ja sienitäytteistä pannukakkua.

Alun perin Zlatica oli sairaalan sihteeri. Kun Kroatia vuonna 1991 ilmoitti itsenäistävänsä Jugoslaviasta, alkoi sota. YK:n rauhanturvajoukot saapuivat Erdutiin, ja pian rauhanturvaajat tarvitsivat pyykilleen pesulaa.

– Minusta tuli pesulanpitäjä ja opin englantia, Zlatica kertoo.

Sodan jälkeen alkoi jälleenrakennus. Moottoritiet tehtiin sileiksi kuin Saksassa, ja Kroatian merenrantakaupungeista Dubrovnikista ja Splitistä sekä Istrian niemestä tuli suosittuja lomakohteita.

Itäinen Kroatia on jäänyt hiljaisemmaksi. Sen jälkeen kun Kroatia vuonna 2013 liittyi Euroopan unioniin, monet Erdutin kylän perheet muuttivat työn perässä ulkomaille.

– Tuskin olisin tajunnut perustaa ruokapaikkaa, elleivät Tonavan jokiristeily-yhtiöt olisi alkaneet etsiä paikallista ruokaa tarjoavia kotiravintoloita, Zlatica kertoo.

Mustaltamereltä kohti Wieniä tai Budapestiä matkaavat jokilaivat tuovat vuosittain Itä-Kroatiaan kymmeniä tuhansia matkailijoita. Turistit yöpyvät laivoissa, mutta seikkailevat päivisin maissa.

– Nyt meidän naapurustoomme on suunnitteilla pieniä majataloja, koska matkailijat ovat alkaneet kysellä sellaisia.

Zlatican perustamassa Zlatni Dudissa on viisi huonetta, joissa yöpyminen aamiaisen kera maksaa ainoastaan 20 euroa.

KROATIAN LEIPÄKORI

Vinkovcin torilla pientuottajat asettelevat sipulisäkkejä, hunajapurkkeja ja kuivakukka-asetelmi- >>

Vinkovcin torin hedelmämyyjä suosittelee tuoreita persikoita.

Savustettu, possusta valmistettu kulenmakkara on suosittu alkupala.

Vukovarilaisen kenkäkaupan ylpeys on Borosana-terveysandaali.

Ajvar on herkullinen paahdetusta paprikasta tehty tahna.

aan myyntipöydille ja katselevat hieman hämmästyneinä ulkomaalaisia asiakkaita.

Seutu on Slavonian sydänmaita. Moni ulkomaalainen sekoittaa Slavonian maakunnan Sloveniaan, Kroatian naapurimaahan. Paikat ovat aivan erilaisia. Slavonia on vaatimatonta maaseutua, jonka tasaisessa maisemassa kurvailee Tonavan lisäksi kaksi muutakin jokea, Drava ja Sava.

Kroatialaiset kutsuvat Slavoniaa lempinimellä leipäkori, koska täällä kasvaa suuri osa maan ruuasta sekä koko ajan enemmän myös viiniviljelmää.

Slavoniassa lähes jokaisella on joko oma puutarha tai sukulainen, jolta saa vihanneksia ja kotona tehtyä makkaraa. Kaupasta ei osteta edes tomaatteja vaan kodeissa on purkkikaupalla itse loppukestästä kokoonkeitettyä tomaattikastiketta.

Slavonialainen ruoka on mausteisempaa kuin rannikolla, ollaanhan täällä lähellä Unkaria. Myös slavonialaiset nauttivat paprikaa ja valkosipulia päivittäin.

– Varo, tämä on todella polttavaa, torimyyjä **Ankica Koprivniak** huomauttaa. Hän ohjeistaa lenkin, johon on pujotettu viitisentoista pientä pulleaa tulipunaista chilipaprikkaa. Kun chililenkin ripustaa

keittiönsä, siitä saa koko talveksi tuhtia makua ruokiin.

TULIAISET KENKÄKAUPUNGISTA

Varrelliset kangassandaalit on aseteltu Vukovarin keskustan kenkäkaupassa kunniapaikalle. Ja kunnishan jalkine tuo on: varsi on korkea, nyöritys napakka ja kärki avoin. Siro, 50 vuotta sitten suunniteltu sandaali on jalassa hämmästyttävän tukeva ja mukava.

Jos Slovenian historia ja asukkaiden mielenmies pitäisi kiteyttää yhteen tavaraan, se olisi ehdottomasti tämä ortopedisesti valmistettu Borosana-sandaali. Jugoslavian aikana sairaaloiden ja hoitoloiden henkilökunta ei juuri muita jalkineita käyttänytkään.

Vukovarin kaupungille Borovon kenkätehdas on sama kuin Finlayson Tampereelle, ja kenties vieläkin enemmän.

Jugoslavian aikana vuosina 1945–1990 kenkätehdas työllisti joka toisen vukovarilaisen ja valmistti jalkineita ja kumisaappaita koko Jugoslavian tarpeisiin. Se oli sähkölaitoksen jälkeen Kroatian suurin yritys.

>>

Slavoniassa ruoka on mausteisempaa kuin rannikon turistiseuduilla.

”Kopački Ritin luonnonpuisto on Euroopan tärkeimpiä kosteikkomaita.”

Kopački Ritin vesissä ui 44 kalalajia, osa erittäin maukkaita.

Luonnonpuiston lähellä voi temppuilla Zlatna Gredan köysiseikkailuradalla.

Zoran ja Zrinka Šesto vievät matkailijoita jokiajelulle Vukovarissa.

Ivor Mayer lähti lapsena pommituksia pakoon Saksaan. Nyt hän esittelee seutua risteilyturisteille.

Osijek on Slavonian suurin kaupunki, asukkaita on reilut satatuhatta.

ITÄ-KROATIA

Kun kävelee kadulla Borovan kenkäkassi kädessään, vastaantulijat ilahtuvat.

Sodassa tehdas suljettiin ja Vukovarin kaupunki tuhoutui lähes kokonaan, mutta 24 vuodessa tehdas on rakennettu uudelleen. Kun kävelykeskustassa astelee kenkämerkin kassi kädessään, ohikulkijat nyökkäilevät ilahtuneesti. Borovan kenkätehdas on taas toiminnassa, vaikka murto-osan kokoisena entisistä.

SÄHKÖPYÖRIÄ JASTANDUP-ESITYKSIÄ

Moni Slavoniaan saapuva matkailija haluaa kuulla Kroatian ja Serbian sodasta ja taistelupaikoista. Oppaana työskentelevä **Ivor Mayer** osaa sodan vaiheet ja vuosiluvut vaikka takaperin, mutta toisinaan hän kertoo mieluummin oman tarinansa.

– Olin pieni tenava, kun pommitukset alkoivat. Vietimme perheen kanssa puolitoista kuukautta kotitalon kellarissa Osijekissa, kunnes pääsimme lähtemään pakomatkalta ja päädyimme Saksaan.

Ivor saksalaistui eikä perhekään olisi enää sodan jälkeen halunnut palata Kroatiaan, mutta tultava oli. Ivor opiskeli historianopettajaksi, mutta työpaikka löytyi jokiristeilyltä. Nyt Ivor tekee töitä pääasiassa amerikkalaisten eläkeläismatkailijoiden kanssa.

– Moni heistä yllättyy, kun kerron itäkroatialaisten kuukausipalkasta. Suurin osa meistä sinnittelee muutaman sadan euron palkalla. Lääkäriässä pitää usein käydä Saksan puolella.

Vapaailtoinaan Ivor esiintyy stand up -keikoilla ja vääntää vitsejä kroatialaisten ja entisten sotaviihollisten serbialaisten luonteista.

– Siinä ollaan vaarallisilla vesillä, koska kroatialaisten ja serbien välillä on yhä juopa. Mutta minussa virtaa kroatialaista, serbialaista, saksalaista, albanialaista ja makedonialaista verta, joten olen oikeutettu sanomaan, mitä ajattelen typerästä ihmisryhmien erottelusta.

Jos keskustelu vajoaa liian synkäksi sodan muisteluksi ja työttömyyden hämmästyksi, Ivor kertoo **Mate Rimacin** tarinan.

Mate on Mayerin ikätoveri, joka vietti nuoruutensa autotallissa. Sieltä alkanut sähköautoprojekti on kasvanut Kroatian kiinnostavimmaksi teknologiayritykseksi, yhdysvaltalaisen Teslan haastajaksi. Kiertokävelyllä Mayer esittelee Osijekin kaupungissa Mate Rimacin suunnittelutoimiston.

– Pian ohitsemme varmasti kiittää joku Rimacin sähköpyöristä, ne kulkevat 80 kilometriä tunnissa,

Mayer intoilee. Tällä kertaa Osijekin rantakadulla liikkuu kuitenkin vain perinteisiä polkupyöriä.

MAJAVIA JA MERIKOTKIA

Askel kopisee pitkospuihin, jotka kiemurtelevat kaislikon yli Kopački Ritin luonnonpuistossa. Alue on Euroopan tärkeimpiä kosteikkomaita.

Rannassa eräopas ja ympäristöinsinööri **Balog Mate** neuvoo nousemaan avoveneeseen. Hän haluaa näyttää kahdeksankilometrisen vesireitin, joka syntyi viisi vuosikymmentä sitten. Asutuksen ympärille tarvittiin tulvilta suojaava pato, ja sitä varten kaivettiin paljon maata. Seuraava tulva täytti kuopat ja uoman.

– Osa muuttolinnoista asettui tänne pysyvästi. Nyt täällä on 260 lintulajia ja 44 kalalajia.

Alue suojeltiin ja pikku hiljaa myös peurat ja villisiat ovat ottaneet alueen omakseen.

– Näetkö, tuolla on merikotka, Mate sanoo, kun vene kaartaa uomassa eteenpäin.

Uljas koukkunokka istuu puun oksalla. Tuolla on toinen, kolmas, neljäs. Lopulta niitä näkyy kahdeksan. Kuusikiloinen kotka syö vuorokaudessa jopa kahdeksan kiloa kalaa. Opas kertoo, että etenkin syyskaudella, kun alueen vedet vähenevät, lintujen kalastussyökyjä näkee usein.

Seuraavaksi katselemme haikaraa, ja risun päällä kököttävää sinertävää kuningaskalastajaa. ●

MITEN MENNÄ

Kroatiaan pääsee lentämättä parissa vuorokaudessa. Laivamatka Turusta Tukholmaan, sieltä junalla Berliiniin ja vaihdon kautta Zagrebiin. Matka maksaa noin 165 e. Jos viimeisen osuuden taittaa yöjunassa, siitä tulee lisäkulu. Baltian kautta matka on edullisempi, mutta noin kahdeksan tuntia hitaampi.

Lentäen Suomesta pääsee kahdessa ja puolessa tunnissa Kroatian pääkaupunkiin Zagrebiin.

Zagrebista maan itä laidalle Slavonian ajaa kolmisen tuntia. Auton vuokraa Kroatiassa päiväksi noin kymmenellä eurolla. Heinä-elo-kuussa auto on syytä varata etukäteen, muuten voi jäädä ilman. Moottoritiet ovat loistokunnossa, mutta kesällä ne ovat ruuhkaisia.

Juna liikennöi Zagrebista Osijekiin kolmesti päivässä.

Täyden palvelun jokiristeilyjä järjestävät esimerkiksi Viking Cruises ja Cruise Away. Tarjolla on eripituisia matkoja, pisin lienee kolmen viikon risteily Amsterdamista viiden maan ja kahden joen kautta Romaniaan, noin 7 000 e.

MINNE MAJOITTUA

Slavoniassa kannattaa majoittua paikallisten ylläpitämässä majataloissa. Yö kahden hengen

huoneessa maksaa alkaen 20 e. Alkukesästä majapaikoissa kannattaa varautua hyttysiin.

VALUUTTA

Kroatia kuuluu Euroopan unioniin, mutta siellä on oma valuutta, kuna. 1 kuna = noin 0,15 e.

NÄHTÄVYYKSIÄ

Vukovarin kaupungissa Eltzin linnassa toimii museo, jossa kävijä saa tietoa sodan vaikutuksista mutta myös ajasta ennen sitä. Esimerkiksi Borovan kenkä- ja kumitehtaan esineistö on taltioitu.

Vučedolin arkeologinen museo havainnollistaa kiehtovasti, millaisia ihmisiä alueella asui 6 000 vuotta sitten.

• vucedol.hr
Seikkailupuisto Zlatna Gredassa lapset ja aikuiset pääsevät kiipeilemään, ratsastamaan ja tutustumaan opastettuun luontopolkuun. Puisto sijaitsee 30 kilometriä Osijekin kaupungissa, Kopački Ritin luonnonpuiston laidassa.

• zlatna-greda.org
Lipizzanhevosten kasvattustalli ja valtiollinen ratsastuskoulu Dakovo järjestävät vieraille esityksiä, kärryjeluita ja ratsastusta. Ilmoita tulostasi etukäteen.

• ergela-djakovo.hr